

Fiscale aspecten van het verwijderen van asbestdaken

Het verwijderen van asbestdaken zal voor particulieren, bedrijven en (overheids)instellingen forse financiële verplichtingen met zich meebrengen. Dat geldt vooral ook voor de agrarische sector, omdat naar verluidt driekwart van de asbestdaken in die sector te vinden is. Eertijds bestaande fiscale faciliteiten zijn vervangen door subsidies. Maar welke fiscale mogelijkheden zijn er nu nog om de financiële pijn enigszins te verzachten?

Ed Schregardus
Drs. E. Schregardus
RB is belasting-adviseur bij Flynth adviseurs & accountants te Arnhem

Tot in de jaren tachtig van de vorige eeuw werd veel asbest gebruikt in gebouwen, woningen en wegen. Het materiaal was sterk, slijtvast, isolerend en bovendien ook goedkoop. Aan het gebruik van asbest kleven echter de nodige gezondheidsrisico's. Sinds 1 juli 1993 mogen bedrijven daarom in Nederland al geen asbest meer gebruiken. Sinds 2005 is dit verbod in de hele Europese Unie van kracht. Er bestond echter geen algemene verplichting om asbest preventief te verwijderen. Slechts in incidentele gevallen kon worden besloten het asbest verplicht te verwijderen wanneer het materiaal een gevaar opleverde voor de gezondheid. Vanwege genoemde risico's heeft onze overheid een totaal verbod op asbestdaken ingesteld vanaf het jaar 2024. Vanaf dat moment mogen particulieren, bedrijven en (overheids)instellingen geen asbestdaken meer bezitten.

Enkele fiscale begrippen

In de winstsfeer wordt de omvang van de winst bepaald door het totale winstbegrip van art. 3.8 Wet Wet IB 2001. Verder is in dit verband de jaarwinstbepaling van art. 3.25 Wet IB van belang. Bij het bepalen van het resultaat dient onderscheid te worden gemaakt tussen kosten en uitgaven van de onderneming. Verder dienen kosten in aanmerking te worden genomen in het jaar waarin ze volgens het realiteits- of het voorzichtigheidsbeginsel thuishoren. Dit staat bekend als het matchingbeginsel.¹

Het lijkt voor de hand te liggen dat ieder jaar zijn eigen baten en lasten draagt maar het blijkt nog wel eens lastig

te bepalen op welke wijze dat principe moet worden uitgewerkt. Vooral bij het vormen van een voorziening voor toekomstige uitgaven ontstaan regelmatig discussies met de Belastingdienst, zoals bij het bekende Baksteenarrest.²

Aftrekbare onderhoudskosten of investeringen/verbeteringen?

Alvorens toe te komen aan de wijze waarop de toekomstige uitgaven voor asbestsanering ten laste van het fiscale resultaat kunnen worden gebracht, dient te worden beoordeeld of het daarbij gaat om aftrekbare onderhoudskosten of om investeringen in, dan wel verbeteringen van bedrijfsmiddelen.

Na de voortbrenging of de aanschaf dienen veelal nog werkzaamheden aan het bedrijfsmiddel te worden verricht, en wanneer daarmee uitgaven zijn gemoeid, kunnen deze worden gedaan met het oog op de instandhouding van het bedrijfsmiddel. Dergelijke uitgaven kunnen jaarlijks als kosten ten laste van het fiscale resultaat worden gebracht, omdat daarbij sprake is van onderhoudskosten. Hetzelfde geldt wanneer de uitgaven zijn gedaan voor achterstallig onderhoud, behalve wanneer dat bij een vorige eigenaar is ontstaan. Daar zal bij de vaststelling van de koopprijs van de activa rekening mee worden gehouden.³ Dat soort uitgaven moet dan worden geactiveerd en afgeschreven. Hetzelfde voorbehoud geldt wanneer met de toegepaste afschrijvingen al rekening is gehouden met de waardevermindering als gevolg van het achterstallig onderhoud.⁴

Een ander onderscheid betreft de uitgaven ter verbetering

ring van een bedrijfsmiddel. Die uitgaven moeten worden geactiveerd en afgeschreven. Dit doet zich voor wanneer wezenlijke veranderingen worden aangebracht, waardoor het activum naar aard, inrichting of omvang wijzigingen heeft ondergaan, zoals uitbreiding van de productiecapaciteit.

De grens tussen aftrekbaar onderhoudskosten en te activeren kosten van verbetering is lastig te trekken. Bij sommige investeringen kan sprake zijn van beide en zullen uitgaven moeten worden gesplitst. Als kosten van onderhoud gelden namelijk slechts die uitgaven die nodig zijn tot louter herstel van dat wat versleten of onbruikbaar is geworden.⁵ Bij de vervanging van houten kalverboxen door stenen versies besliste de Hoge Raad dat een deel van de uitgaven moest worden geactiveerd.⁶ Bij de vernieuwing van een onderdeel van een bedrijfsmiddel dat versleten of onbruikbaar is geworden, kunnen de uitgaven in verhouding tot de kostprijs aanzienlijk zijn. Goedkoopmansgebruik vereist dan dat deze uitgaven worden geactiveerd voor zover ze niet hoofdzakelijk, dat wil zeggen voor 70% of meer, zijn veroorzaakt door degene die de vernieuwing aanbrengt.⁷ In geval van vernieuwing van een bedrijfsmiddel kunnen die uitgaven in beginsel als onderhoudskosten rechtstreeks ten laste van de winst worden gebracht, tenzij deze uitgaven aanzienlijk zijn – dit criterium is in de jurisprudentie niet nader uitgewerkt – en niet in hoofdzaak zijn veroorzaakt door degene die de vernieuwing aanbrengt.⁸

Uitgaven ten behoeve van kosten asbestsanering

Bij uitgaven in verband met de al dan niet verplichte verwijdering van asbest uit bestaande gebouwen spelen de hiervoor vermelde fiscale uitgangspunten een belangrijke rol. Wanneer wordt uitgegaan van de belangrijkste uitgavenpost, te weten die voor de vervanging van asbestdaken, zal ook heel duidelijk een onderscheid moeten worden gemaakt tussen de uitgaven voor het herstel van dat wat versleten of onbruikbaar is geworden en de uitgaven voor verbetering.

Welke faciliteiten biedt de fiscale wetgeving om de (toekomstige) investering nog enigszins draaglijk te maken? Dan gaat het in de eerste plaats om een aftrekmogelijkheid op het moment van de daadwerkelijke uitgaven en in de tweede plaats om regelingen in verband met toekomstige uitgaven, te weten het vormen van een kostenegalisatiereserve, respectievelijk voorziening.

Onderhoudskosten kunnen jaarlijks ten laste van het fiscale resultaat worden gebracht

MikeDotta / Shutterstock.com

Voor de verwijdering van asbest bestaat naast de aftrek van onderhoudskosten alleen nog de kleinschaligheidsinvesteringsaftrek

Aftrek op moment van daadwerkelijke uitgaven

Op het moment waarop de ondernemer daadwerkelijk verplichtingen aangaat om de asbesthoudende dakbedekking te verwijderen en de uitgaven hiervoor gaat doen, bestaat er naast de hiervoor omschreven aftrek als onderhoudskosten, nog slechts één andere aftrekmogelijkheid die ondernemers kunnen benutten. Op grond van art. 3.40 Wet IB 2001 kan bij een investering in bedrijfsmiddelen, naast de afschrijvin-

gen, een deel van het investeringsbedrag aanvullend ten laste van de winst worden gebracht (investeringsaftrek). Deze aftrek kan de vorm hebben van kleinschaligheidsinvesteringsaftrek (KIA), energie-investeringsaftrek (EIA) en milieu-investeringsaftrek (MIA). In alle gevallen gaat het daarbij om een extra aftrek op het inkomen, naast de reguliere afschrijving over de aanschafkosten. Sinds 1 januari 2016 resteert echter nog slechts de KIA; de andere mogelijkheden voor het claimen van een aftrek op grond van zowel de milieu-investeringsaftrek als de VAMIL zijn per die datum komen te vervallen. De investering voor de vervanging van asbestdaken is uit de Milieulijst verwijderd. Hiervoor in de plaats is een algemene subsidieregeling gekomen.

Bij de KIA moet het gaan om een investering in een bedrijfsmiddel. Het begrip 'bedrijfsmiddel' wordt omschreven in art. 3.30 Wet IB 2001 als een bezitting die voor het uitoefenen van de onderneming wordt gebruikt. Bedrijfsmiddelen behoren tot de activa op de balans en worden onderscheiden van voorraden en geactiveerde kostenposten. De kosten van onderhoud daarentegen dragen in principe niet bij aan een verho-

ging van de productiecapaciteit, maar houden die slechts in stand. Ondanks het feit dat bepaalde kosten kunnen of moeten worden geactiveerd, behoren kosten van onderhoud over het algemeen niet tot de kosten van verbetering of voortbrenging van bedrijfsmiddelen. In een zaak voor Hof Den Bosch werden vervangende vliegtuigmotoren aangemerkt als afzonderlijke bedrijfsmiddelen en niet als kosten van onderhoud of verbetering.⁹ De vraag was of belanghebbende de kosten van vervangende vliegtuigmotoren moest activeren of ten laste van de winst kon brengen. Het hof besliste dat de motoren waren aan te merken als zelfstandige bedrijfsmiddelen, dan wel dat deze een belangrijk zelfstandig onderdeel van het bedrijfsmiddel vliegtuig vormden. Het maakte niet uit of het nieuwe of gereviseerde motoren betrof, omdat gebleken was dat er een zelfstandige markt voor ruilmotoren bestond. De kosten moesten daarom worden geactiveerd en afgeschreven.

De investeringen in de vervanging van asbestdaken zou op grond van deze uitspraak niet in aanmerking komen voor de KIA, omdat bij deze uitgaven geen sprake is van investeringen in zelfstandige bedrijfsmiddelen. Naar mijn mening kunnen deze uitgaven dan ook alleen als onderhoudskosten worden behandeld, ongeacht de vraag of wellicht een deel daarvan als verbetering dient te worden geactiveerd op de balans. In zijn besluit van 17 maart 2014 laat de staatssecretaris echter nog steeds de mogelijkheid open om voor de vervanging van asbestdaken een beroep op de KIA te doen.¹⁰ De voorwaarde die hij daarbij stelt, is dat de belastingplichtige dan de keuze als bedrijfsmiddel consequent moet doorvoeren, waardoor de onderhoudscomponent niet ineens ten laste van de winst mag worden gebracht. De volledige investering zal dus moeten worden geactiveerd en afgeschreven. Zijn de totale investeringen minder dan € 311.242 (maximum KIA 2016), dan kan gebruikmaking van deze toezegging worden overwogen. Zo niet, dan kan het voordeliger zijn de kosten in een keer ten laste van het resultaat te brengen. Een en ander hangt uiteraard sterk af van de feiten.

Anticiperen op toekomstige uitgavenpost

Vaak zal een ondernemer pas in latere jaren uitgaven gaan doen voor het vervangen van asbesthoudende dakbedekkingen. Daarbij loopt hij natuurlijk wel het risico dat de subsidieregelingen in de toekomst worden versoerd of zelfs afgeschaft.

Vooruitlopend op die daadwerkelijke vervanging wil de ondernemer al wel een voorziening treffen ten laste van zijn resultaat, waarmee hij te zijner tijd de uitgaven kan betalen. Hij wil in feite anticiperen op een toekomstige uitgavenpost en daarvoor een reserve treffen. De term 'reserve' moet worden onderscheiden van de term 'voorziening'. Bij reserves gaat het om bedragen die vanuit de winst worden gereserveerd voor een toekomstige uitgavenpost. Bij een voorziening

De staatssecretaris laat nog steeds de mogelijkheid open om voor de vervanging van asbestdaken een beroep op de KIA te doen

gaat het om toekomstige uitgaven waarvan de realisatie nog onzeker is, maar die wel met het desbetreffende jaar zijn verbonden. Een juridische afdwingbare verplichting valt hier niet onder, omdat die door zijn aard al onder de schulden valt. De dotaties aan de voorziening komen eveneens ten laste van het resultaat.

In de fiscale wetgeving zijn de volgende faciliteiten beschikbaar om te anticiperen op een toekomstige uitgavenpost:

- de vorming van een kostenegalisatiereserve (art. 3.53, lid 1, onderdeel a Wet IB 2001);
- de vorming van een voorziening (art. 3.25 Wet IB 2001).

Vorming van een kostenegalisatiereserve

De kostenegalisatiereserve (KER) is een fiscale reserve die een uitzondering vormt op de regel dat reserves niet als een passiefpost kunnen worden opgenomen. Deze fiscale reserve wordt dus wel op de fiscale balans als passiefpost opgenomen. De KER is bedoeld voor de gelijkmatige spreiding van kosten en lasten over de verschillende jaren heen. Het is geen verplichting om een KER te vormen, maar wanneer eenmaal een aanvang is gemaakt met dotaties aan de KER, dient de ondernemer op grond van een bestendige gedragslijn ook door te gaan met de opbouw.

De voorwaarden voor de opbouw van een kostenegalisatiereserve zijn in de loop der jaren ontwikkeld in de jurisprudentie. Hier volgt wat de Hoge Raad ervan vindt:

- de kosten moeten ongelijkmatig verdeeld in de toekomst worden uitgegeven: ten aanzien van de vervanging van asbesthoudende dakbedekking is aan deze voorwaarde voldaan. Immers, de uitgaven doen zich voor in één enkel jaar;
- de kosten moeten noodzakelijk zijn geworden door de ondernemingsuitoefening in het jaar van dotatie: wanneer, al dan niet gedwongen door een toekomstig verbod, het voornemen bestaat om de dakbedekking te vervangen, kan worden gesteld dat dit voornemen tot vervanging wordt veroorzaakt door de huidige bedrijfsuitoefening. De dakbedekking is aan slijtage onderhevig en zal na verloop van circa 30 jaar moeten worden vervangen. Aangezien de jongste asbesthoudende dakbedekking in 1993 is aangebracht, zal op grond van technische slijtage vervanging noodzakelijk zijn en kan worden gesteld dat deze toekomstige kosten worden opgeroepen door de ondernemingsuitoefening van het jaar van dotatie;

- de kosten moeten in een later jaar leiden tot een piek in de uitgaven: de enkele omstandigheid dat de onderhoudskosten van een bedrijfsmiddel stijgen naar mate dat bedrijfsmiddel ouder wordt, is niet voldoende voor de vorming van een egaliseringsreserve. Het moet gaan om niet jaarlijks tot uitgaven leidende onderhoudskosten en die kosten mogen niet gering zijn. Aan deze voorwaarde is bij de vervanging van dakbedekking ongetwijfeld voldaan;
- er is een redelijke mate van zekerheid dat de uitgaven zich ook daadwerkelijk zullen voordoen: ongeacht of de vervanging al dan niet wordt afgedwongen door een wettelijk verbod, zal iedere dakbedekking na verloop van een bepaalde periode aan vervanging toe zijn. Voor asbest is aangegeven dat de technische levensduur circa 30 jaar is, zodat vervanging in ieder geval uiterlijk na afloop van die periode zal moeten plaatsvinden. Ook zonder een wettelijk gebod tot asbestsanering zal een KER voldoende aannemelijk kunnen worden gemaakt.

Het is geen verplichting om een KER te vormen, maar eenmaal eraan begonnen dient de ondernemer er ook mee door te gaan

Met betrekking tot de kosten van asbestsanering van dakbedekking en wanden heeft de Hoge Raad zich overigens al in 1997 uitgelaten over de mogelijkheden tot vorming van een KER.¹¹ In dat arrest overwoog hij: ‘De verwijdering en vervanging van asbest dat is verwerkt in het dak en de wanden van een bedrijfsgebouw zullen in casu klaarblijkelijk niet tot een hogere jaarlijkse nutsprestatie van het bedrijfsmiddel leiden. Indien niet bij de afschrijving al rekening is gehouden met de kosten, en indien door de vervanging de levensduur van het bedrijfsmiddel niet wordt verlengd, zullen de kosten in het jaar waarin zij worden gemaakt in één keer ten laste van de winst kunnen worden gebracht. Voor die kosten kan een egaliseringsreserve worden gevormd indien er sprake is van aanzienlijke kosten die zullen leiden tot een piek in de uitgaven en er een redelijke mate van zekerheid bestaat dat zij zich zullen voordoen.’

Vorming van een voorziening

Een fiscale voorziening kan zich voordoen als een anticipatiepost (het vooruitlopen op toekomstige uitgaven) en als een uitstelpost (het uitstellen van opbrengsten). Door het vormen van een voorziening kan worden vooruitgelopen op toekomstige uitgaven,

waardoor uitgaven die zich in latere jaren voordoen, in een eerder jaar als kosten in aanmerking kunnen worden genomen. De voorwaarden voor het vormen van een dergelijke voorziening zijn vastgelegd in het eerder gememoreerde Baksteen-arrest van de Hoge Raad uit 1998. In de periode vóór dat arrest golden voor het vormen van een voorziening de volgende vereisten:

- er moest sprake zijn van een rechtsverhouding (een juridisch afdwingbare verplichting),
- van waaruit een behoorlijke kans bestaat dat daaruit verplichtingen voortvloeien en
- die naar goedkoopmansgebruik ten laste behoren te komen van het desbetreffende jaar.

Vooral de eerste eis van een juridisch afdwingbare verplichting leidde tot veel discussies. Onder andere in het eveneens eerder aangehaalde mestarrest van de Hoge Raad werd ten aanzien van deze voorwaarde al een trendbreuk gesignaleerd, maar uiteindelijk heeft de Hoge Raad in het Baksteen-arrest deze voorwaarde volledig laten vallen. In een beleidsbesluit van 6 augustus 2010 heeft de staatssecretaris zijn visie op het Baksteen-arrest gegeven, waarbij hij de conclusies van de Hoge Raad heeft overgenomen.¹²

Na het Baksteen-arrest dient de vorming van een voorziening volgens de Hoge Raad dan ook te worden toegestaan als de uitgaven hun oorsprong vinden in feiten of omstandigheden die zich in de periode voorafgaande aan de balansdatum hebben voorgedaan (de oorsprongseis) en ook overigens aan die periode kunnen worden toegerekend (de toerekeningseis), en ter zake waarvan een redelijke mate van zekerheid bestaat dat ze zich zullen voordoen (de zekerheidseis).

Bij de uitleg van deze voorwaarden heeft Rechtbank Breda in 2007 geen voorziening toegestaan omdat belanghebbende niet aannemelijk had gemaakt dat ultimo 2001 een redelijke mate van zekerheid bestond dat de asbestsanering zou plaatsvinden.¹³ Belanghebbende had met het overleggen van een tweetal offertes uit 2003 niet aannemelijk gemaakt dat ultimo 2001 een redelijke mate van zekerheid bestond dat de verbouwing of de geoffreerde asbestsanering zou plaatsvinden. Ook het gegeven dat volgens het in 1997 bestaande Varkensbesluit 1994 een wettelijke plicht bestond tot aanpassing van de varkensstallen op uiterlijk 1 januari 2006, bracht op zichzelf niet mee dat al ultimo 2001 sprake was van de bedoelde redelijke mate van zekerheid. Belanghebbende had evenmin aannemelijk gemaakt dat op grond van het Varkensbesluit ultimo 2001 een verplichting tot asbestsanering bestond. Ook het vormen van een kostenegaliseringsreserve stond de rechtbank niet toe.

Met de huidige wettelijke verplichting tot sanering in 2024 lijkt geen twijfel meer te bestaan over de zekerheidseis. Slechts de periode tot de daadwerkelijke sanering zou dan mogelijk nog een discussiepunt kunnen opleveren, maar de einddatum waarop de sanering zal moeten zijn uitgevoerd, staat wel met zekerheid vast. Resteert nog de vraag of dat er dan toe

leidt dat met een simpele verwijzing naar de wettelijke verplichting tot sanering nu al kan worden begonnen met het vormen van een voorziening. Naar mijn mening dient die vraag in het licht van de volgende jurisprudentie ontkennend te worden beantwoord:

- in december 2010 heeft de Hoge Raad een uitspraak van Hof Den Bosch uit 2009 bevestigd betreffende de vorming van een voorziening op grond van het Varkensbesluit. Het hof overwoog daarin: ‘de voor de aanpassing noodzakelijke uitgaven worden niet opgeroepen door de bedrijfsuitoefening in 2002, maar dienen er slechts voor te zorgen dat belanghebbende niet met ingang van 2008 in overtreding is’;¹⁴
- in 2007 heeft Hof Den Bosch beslist dat belanghebbende weliswaar heeft gesteld dat de voorziening op grond van het Varkensbesluit toekomstige uitgaven betreft ter zake van kosten die al door de bedrijfsuitoefening in 1997 en eerdere jaren zijn opgeroepen, maar dat hij deze stelling niet aannemelijk maakt. Mede gezien de hiervoor vermelde uitspraak van de Hoge Raad is die uitspraak begrijpelijk;¹⁵
- in diverse uitspraken van Rechtbank Breda is op vergelijkbare wijze beslist ten aanzien van verplichtingen die voortvloeien uit de IPPC-richtlijn, de amvb-huisvesting en het Varkensbesluit. Slechts een verwijzing naar verplichtingen om in de toekomst te moeten voldoen aan dergelijke wet- en regelgeving is niet voldoende om al een anticipatiepost in de vorm van een voorziening (of een KER) te kunnen treffen.¹⁶

Nog steeds zal daarom moeten worden voldaan aan de voorwaarden die zijn gesteld in het Baksteen-arrest, waarbij de oorsprongs- en toerekeningseis niet direct een probleem zullen vormen, maar wel de zekerheidseis. Wat dat betreft verandert een wettelijke verplichting tot sanering hieraan naar mijn mening niets. Tot slot dient nog te worden vermeld dat de staatssecretaris in onderdeel 4 van het besluit van 6 augustus 2010 nog heeft aangegeven geen bezwaar te zien in de inhaal van kosten uit het verleden in enig jaar, wanneer in het verleden de aftrek van deze kosten niet heeft plaatsgevonden. Dit is een voordeel ten opzichte van de vorming van een KER, waarbij inhaaldotaties niet worden toegestaan.

Conclusie

Voor wat betreft de fiscale faciliteiten ten behoeve van (toekomstige) uitgaven in verband met de sanering van asbesthoudende dakbedekking kan het volgende worden geconcludeerd:

- 1 bij de uitgaven voor de vervanging van asbestdaken dient een onderscheid te worden gemaakt tussen de kosten voor onderhoud en die van verbetering van het dak. Het grootste deel van de totale uitgaven zal naar mijn mening betrekking hebben op de kosten van onderhoud en direct voor aftrek in aanmerking komen. De uitgaven voor verbetering moeten worden geactiveerd en afgeschreven;

Bij het vormen van een voorziening kan niet worden volstaan met een simpele verwijzing naar de wettelijke verplichting tot sanering

- 2 in voorkomende gevallen kan voor de gedane investeringen een beroep op de KIA worden gedaan. Voorwaarde is dan wel dat de gemaakte kosten worden geactiveerd;
- 3 om een anticipatiepost te kunnen vormen zal een voorziening in de zin van art. 3.25 Wet IB 2001 en het Baksteen-arrest de meest voor de hand liggende optie zijn, mits wordt voldaan aan de daarvoor geldende eisen, te weten de oorsprongs-, toerekenings- en zekerheidseis. Deze laatste eis omvat meer dan slechts het uitspreken van het voornemen om tot sanering over te gaan of een verwijzing naar de wettelijke (toekomstige) saneringsverplichting. Een en ander zal moeten worden onderbouwd met een concreet saneringsplan. <<<

Noten

- 1 Zie ter illustratie het zogenoemde mestarrest, HR 8 juli 1996, nr. 31.422, BNB 1997/37.
- 2 HR 26 augustus 1998, nr. 33.417, BNB 1999/409, m.n. De Vries, FED 1999/154, blz. 692-699 m.n. Cornelisse.
- 3 HR 18 april 2003, nr. 38.023.
- 4 HR 2 maart 1955, nr. 12.147, BNB 1955/132.
- 5 HR 3 oktober 1979, nr. 19.452, BNB 1980/231.
- 6 HR 8 juli 1996, nr. 31.422, BNB 1997/37.
- 7 HR 12 april 1989, nr. 24.935, BNB 1989/157.
- 8 HR 5 februari 1992, nr. 27.741, BNB 1992/136.
- 9 Hof Den Bosch 20 maart 2008, ECLI:NL:HR:2010:BL1957.
- 10 Besluit van 17 maart 2014, nr. BLKB 2014/106M, onderdeel 4.5.
- 11 HR 27 augustus 1997, nr. 32.180, ECLI:NL:HR:1997:AA3315.
- 12 Besluit van 6 augustus 2010, nr. DGB2010/3706M.
- 13 Rb. Breda 17 september 2007, nr. 06/4115.
- 14 Hof Den Bosch 30 december 2009, nr. 08/00560, V-N 2010/30.1.1; nadien: HR 3 december 2010, nr. 10/00580, V-N 2011/10.1.2.
- 15 Hof Den Bosch 18 juli 2007, nr. 04/02019, V-N 2008/9.13.
- 16 Rb. Breda 9 februari 2011, nr. 09/4058; 9 oktober 2007, nr. 06/3803; 17 september 2007, nr. 06/4115; 14 december 2006, nr. AWBo5/3875; 27 september 2006, nr. AWBo5/562, V-N 2007/17.22